

Straxxnani minn hawn

Adrian Grima

It-tifla riedet teqridhomlu. Ma setax inehhi l-ħsieb minn moħħu. Tieħu vantaġġ mill-fatt li kien qieghed maqful hemm, ħabsi fil-libertà ta' kamartu. Tagħmel dak li kienet ilha biex tagħmel żmien.

Ma setax jifhem għalfejn. Qatt ma kienet tifla ħazina. Qatt ma ra azzjoni ħazina mingħandha. Dejjem sabha meta riedha. Dejjem ħalliethom bi kwiethom wara l-ħgieġ. Qatt ma fethithom, veru. Imma qatt ma missithomlu. Allura issa għalfejn? Għalfejn din il-viljakkerija kollha? Il-ħabi. Il-manigġi minn wara dahru. X'taha? Bilfors għax tbiegħdet mit-triq it-tajba. Ma kinitx tifla ħazina. Imma ruħ wahda għandna. U r-ruħ trid min jitmagħha.

- Kif inti, pa?
- Gloria?
- M'għaraftnix, pa?
- Gloria?
- Iva, Gloria, pa. M'għaraftnix?
- Għaraftek, għaraftek.
- Kif inti, pa?
- U insomma!
- X'għandek?
- Ma nistax inkun tajjeb, hux, binti.
- Imma ġralek xi ħaġa? Għandek id-deni?
- Deni biex noħroġ minn hawn ġew għandi. Qtuġh ta' nifs!

- Għandek raġun, pa.
- Ma nafx għalfejn qafuna ġewwa.
- Mhux 'habba l-virus, pa? Mhux aħjar ġewwa?
- U le, x'aħjar, binti!
- Mhux aħjar ma tissugrax?
- Xi trid tissogra? Mela jien fadalli x'nissogra?
- Xi trid? Tispiċċa l-isptar intubat?
- Issa mhux l-aħhar niżla fadal?
- Toqgħodx tgħid hekk, pa.
- Mela xi tridni ngħid?
- Uuu...
- Aħjar tlaqt m'ommok.
- Tgħidx ereżiji.
- Almenu kien ikolli ma' min ngħid kelma.
- Pa...
- Avolja ma kinitx tħallini nfendi waħda.
- Alla jaħfrilha.
- Almenu kien ikolli l-kumpanija.
- Ta' hdejk baqa' ma jitkellimx?
- Dejjem rieqed, Gloria.
- Issa daqt se jerġġhu jifthū, qed jgħidu.
- Kieku tlaqt magħha straħt jien u serraħt lilek.
- Inkun nista' niġi narak.
- U jekk għext hajja tajba, bħalissa ġa qieghed il-ġenna.
- Inkunu nistgħu nerġġhu nibdew noħorġu ftit.
- Magħha.
- Imqar immorru dawra bil-karozza.
- Bilqieghda fuq it-terrazzin tal-ġenna.
- Qed tismagħni x'għedtlek, pa?

L-aħhar li kellmitu kienet beżqitha, skużi l-espressjoni. Lanqas tisthi!

- Għalfejn qed teħodha hekk, pa?
- U mela kif tridni neħodha?
- Mhux ftit kotba dawn?
- Ftit kotba.
- Ftit kotba.

- Għalik ftit kotba.
- U mhux ftit?
- Mhux ġa tkellimnieha din?
- Għal ftit kotba da' kollu?
- Għalija mhux ftit kotba!
- Naf li għal qalbek, pa.
- Dawk kienu tan-nannu.
- Naf.
- Fdahomli.
- U inti ħadt ħsiebhom. Qishom uliedek.
- Qalli, 'Ibni, dawn issa f'idejk. It-tarka ta' ruhek.'
- Naf, pa.
- Hekk qalli, 'It-tarka ta' ruhek'.
- U hekk għamilt.
- Qisu lbieraħ.
- Naf, pa.
- Ruħ waħda għandi, binti.
- Imtlew kollha susa u kamla, pa. Ġibt wieħed biex jarahom u qalli, 'Aħjar tarmi kollox, Sinjura. Aghlaqhom ġo borża u armi kollox.'
- Mitt ktieb!
- Li kien għalih ġol-istretch and seal.
- Hemm minnhom żewġ gwerer raw!
- Qalli, 'Anki l-vetrina armi. Kollox.'
- Rebhu żewġ gwerer u tilfu l-gwerra l-kbira.
- Qed tismagħni, pa?

Dawk kienu qed ituha f'għajnya. Ftit kotba sofor f'vetrina. Taht it-taraġ. Tridx iddahhalha fil-garaxx? I battlu l-kotba. Inehhu l-ixkafef tal-ħġieġ. Iqegħduhom fuq il-mejda tal-pranzu. Forsi jagħtuhom mesħa, la jkunu fiha. Jerfġuha minn daharha, bil-bibien tal-ħġieġ magħluqin biċ-ċavetta. Għall-ġurament. Iдахhluha fil-garaxx. Fuq wara. Taht ir-raff. Jagħtuha passata Cuprinol. Ihalluha tinxef. Passata oħra. Jerġġhu jarmaw l-ixkafef tal-ħġieġ. Iqieghdu l-kotba lura f'posthom. Tfarfira fil-bitha qabel ma jdahhluhom. Għall-ġurament. U jqegħduhom lura f'posthom. Kif halliehom il-papà. Skont id-data. Mhux skont l-isem jew skont id-daqs. Skont id-data. Biex in-nanniet ma jġiġux qabel il-bużnanniet. Trid xi gherf? U kultant johorġu ktieb u jqallbu l-paġni s-sofor. Biex jieħdu n-nifs. Biex jaraw ftit arja. Trid xi gherf? Ċertu gherf ma jmut qatt. U r-ruħ trid min jitmagħha. Qisha tarbija. Hekk kien jġhidlu missieru.

14 ta' Settembru 2020

Ghaziza Gloria,

Iddeċidejt li niktiblek.

Kemm ħadt pjaċir bil-ktieb li bghattli, binti! Kienet sorpriza kbira. Kif kont taf li dak l-iktar wiehed għal qalbi?

Kien ilu tlitt ijiem li wasal qabel ma tawhuli. Minhabba l-mikrobi, qaluli. Imma l-akbar mikrobu hawn ġew mhux il-mard, Gloria. Qed tifhimni? L-akbar mikrobu huwa l-mard tal-ispirtu. Qafluna hawn ġew u flok qatilna l-mikrobu tal-ġisem qed joqtolna l-mikrobu tal-ispirtu.

Jekk tipprowa ċċempel mhux se taqbad. Qed tifhimni? Toqgħodx tipprowa. Hawnehkk kulhadd ras maqtugħa. Ghax meta taqta' r-ras, il-bqija tal-ġisem tibda tferfer qisha ruħ mitlufa. U d-dinja qatgħet ir-ras, Gloria. Kulhadd jaqdef għal rasu u nqtajna mir-ras, li tmexxi l-holqien kollu. Mill-icken insett sal-ikbar mohħ.

Dalghodu rgajt qbadt naqra fuq San Makarju Eremita. Fis-sengha tighu, Macariu ma nesieq l'Alla, anzi actar ma chien jicber fiz-zmien, actar chien jiffortifica ruhu fil grazzia divina, bil ghajnuna tal hajja ghakliha, irtirata u kaddisa. Qed tifhem x'jien ngħidlek, Gloria? Supperv il-bniedem, u kixef id-dghufija tiegħu dal-virus.

Inti ma kontx hemm meta l-pulizija ~~ġew għal missieri~~ gabru lin-nannu. Kont għadek lanqas twelidt. Ġieli għedthielek l-istorja? Kont imbikkem dakinhar. Avolja kont naf li ġejjin għalih. Qabel ma hađuh qalli, 'Ibni, thallix id-dinja tixtrilek ruhek. Tagħmilx bhali. Li għamilt għamiltu għalikom, Manuel. Imma poġġejt il-ġid tad-dinja qabel il-ġid tar-ruħ. U tlift ruhi.' U mbagħad haresh lejn dik il-vevtrina u qalli, 'Mhux id-dinja trid tmexxik, ibni. Id-dinja serp. L-ewwel ~~tmexxik~~ tiġbdek warajha, u mbagħad, xhin tkun aljenat, tibilgħek. F'nifs wiehed. L-ewwel ir-ras u mbagħad il-ġisem.' Macariu lill ġisem tighu chien jicconsiderah bhala l'acbar għadu tighu, il għaliex Hua chien igheid, li hu uisk habib mad demonju.

Meta uasalt fiz-zgħozia tighi u rajt il cbar pericoli li chienu jinsabu fis società, bdejt nitlob l'Alla li jehlisni minnhom. Il meut kerdet il genituri tighi u għauneh bdejt nahseb chif ninhal mid dinja. Ma mortx fl-eremitaġġ bhal Makarju. Kif stajt? Imma issa mara inti. U taf kemm-il darba kelli bżonn eremitaġġ meta inti kont qed tikber? F'dik il-kamra. F'dik il-vevtrina. 'Il bogħod minn ommok. ~~Għaliha, meta twelidt int, stajt bqajt fl-eremitaġġ għal dejjem.~~

Ghandi hafna xi nghidlek, binti.

Malaya iktar kwjeta mis-soltu dalghodu. Tghid it-tfal regghu ma jifilhux? Iz-zghira ftit marradija, nahseb. Is-soltu Princess tielgha u Princess niezla. Forsi cemplitilha ommha. Kemm qaltli li hemm differenza bejn hawn u hemm? Sitt sighat? Mela bhalissa Manila waranofsinhar. Jekk kellha d-deni, jaf issa jerga' jibda tiela'.

Meta kont tkun marida, Gloria, ix-xoghol ma kontx inkun naf x'qed naghmel. Kien jarani nerfa' r-receiver l-imghallem, u ndawwar in-numri, u kien ikun jaf minghajr ma nghidlu. Ma kien jghidli xejn. Fejn tidhol il-familja qatt ma kien jghid xejn.

Nistaqsiha xi ghalha. Ninduna li qed inkellimha bil-Malti. Imma xorta tifhimni. Malajr jitghallmu dawn. 'Kellimni bil-Malti,' kienet tghidli fil-bidu, 'ha nitghallem.' U jien kont inkellimha bl-Ingliż. Imma kultant kont ninsa, u nkellimha bil-Malti.

Issa m'ghadhiex titbissem. Bilkemm ghadha tkellimni. U ~~bil-maskra~~ ma nistax nidraha bil-maskra. Qabel ma daħal il-mikrobu kont nara t-tbissima tagħha kullimkien. Anki wara li toħroġ mill-kamra. 'Bongu, Manuel. Kif inti dalghodu?' Kienet tghallmithom fil-kors, dawn il-frazzjiet. Imma t-tbissima kienet toħroġ waħedha. Minghajr sforz. Tinduna. Kienet tghidli, 'Inċemplulha? Trid inċemplulha lit-tifla?' Ghalik, jġigifieri. Kont niddejjaq nghidilha le. Ghalhekk ġieli cempiltlek f'hinjiet strambi.

Meta għalqu kullimkien l-ewwel darba, f'Marzu, l-atmosfera nbidlet. Kienu jagħmlu hmistax hawn. Ma joħroġu xejn. Kellhom kamra għalihom. Hmistax maqfulin hawn ġew. Kulhadd imwerwer mill-anġlu tal-mewt li ma jidhirx.

Nahseb li ma setghetx tidra l-gheluq. Ghamlu żmien kienet toħroġ tinzel tqatta' ftit minuti fil-parapett. Qalb id-dħaħen tas-sigaretti. U tal-karozzi. Ġieli rajtu l-parapett? Ġieli tajt kas int u diehla? Ma tistax għalihom is-sigaretti. Imma l-haddiema l-oħra, imsieken, hemm min ikun ~~imbleb~~ mejjet għal sigarett.

Aħna konna diġà qisna ħrief għall-qatla. Nistennew tnejn tnejn biex naraw lil min kienu se ~~jigħru~~ jieħdu l-ewwel.

F'Lulju, meta bdew ineħħu r-restrizzjonijiet, bdejna nieħdu r-ruħ. Bdejna niltaqgħu għall-ikel, almenu. Tas-sular tagħna biss. Imma almenu tiltaqa'. Ġieli xi breakfast fuq il-bejt. Ġieli naqsmu kejk ta' xi birthday.

Imbagħad daħal ~~ġewwa~~ l-anġlu tal-mewt. F'kull rokna. Sa ġewwa nett. U għadna ma hadniex ir-ruh. Qed jagħmlulna t-test kull tlitt ijiem. Idahħlu l-istikka b'dak it-tarf u jdawru u jgħawru sa ġrizmejk. Sakemm jisolfuk u jdardruk u tkun trid tagħtas jew taqla'. Hdejn it-tgħakkis ta' San Makarju mhu xejn.

Ma nafx kif daħal hawn ġew. Ġabu xi ħadd miegħu bilfors. Ma nafx min. Kien min kien.

Issa ġera ma' kullimkien u ma ~~tarax~~ nafux fejn miss u fejn ma missx. Nixtieq nimmortifica s sensi tiegħi. Mhux minħabba l-mikrobu. Biex nibda nissaffa. Nghejx sconoxxiut fid dinja, biex l'Alla biss nogħgiob. Imma s-sensi tiegħi dgħajfin, Gloria. Bħal tal-papà.

17 ta' Settembru 2020

Ma tridx tgħidli x'inhu jġgri, Malaya. Kulma nsaqsiha tgħidli biex nibqa' fil-kamra u ma ninkwetax. Kollox fil-kamra. L-arja kkundizzjonata qed tifgani. Issa ili ma naraha titbissem mill-Vitorja. Meta ngħidilha biex jġgu jifthulna t-tieqa tgħidli li se tgħidilhom. U mbagħad, wara xi ġimgħa, tgħidli li ma tista' tagħmel xejn. Li mar-regoli rridu nimxu. Għalxein chien it talb tiegħi il għaliex flahhar chelli nobdi.

Gloria, meta ~~gejja tarani~~ ġejjin tarawni?

Biex tagħmlu appuntament tridu ċċemplu. Tasal sal-kanċell, iċċempel, ifittxuk fil-lista u jekk isibuk jifthulek. Tinsiex l-ID Card. U l-maskra, ovvjament. Persuna waħda. Naraw 'il xulxin mill-bogħod. Bil-perspex bejnietna. Ahjar minn dal-ħġieg li qatt ma jinfetaħ. Lanqas qed jġgu jaħsluh. Kollu ~~mdellek~~ mdennes. Min jaf kemm hawn mikrobi fih! ~~Gloria~~, Taf x'kont qed ngħid, Gloria? Kont qed ngħid issa l-anġlu tal-mewt ~~maqbud~~ maqful magħna. Hawn ġew. Jġgri minn ċella għal ohra. Bl-arja kkundizzjonata. U bix-xewqat. Kif tista' ~~traqqad~~ trazzan ix-xewqat, Gloria, binti? Mitt ruh ruhhom marida. Bil-ġisem ~~umijjat~~ mortifikat. X'ma jġgrix il-mikrobu f'dan is-skiet?

18 ta' Settembru 2020

Almenu għandi *Il Hajja tal Kaddisin tas-sena colla*. Tiftakru dan, pa? Miġbura minn diversi cotba sagri u irrangiata fl'isien tghana minn Saverio Mifsud. Editur u proprietariu. Stamperia "Mifsud" 62 Strada Sant'Ursola, Il Belt. 1920. ~~Dis-sena jagħlaq mitt-sena~~. Mitt sena dis-sena, pa. Kienu

jistampaw sabiħ dak iż-żmien. Qed ingibek quddiem għajnejja b'dan il-ktieb f'idejk, pa. Kieku min jaf kemm tkun kburi bih. Il-vevtrina suppost hemm għadha, pa. Jekk ma nehħithiex. Mhux ħaruf dal-ktieb. ~~Dan għallied~~ Suldat t'Alla dan. Tarka tat-tajbin.

Jien ma rridx inwassal sa mija. ~~Go-eħħa~~. Qisni ħaruf li qabiżlu ż-żmien tal-qatla. Meta jkunu jridu jiġu għalija għeditilha, 'Malaya, ifthilhom ha jidhlu. Ha jgħorruni 'l barra minn hawn!'

Aħjar jiġu jifthuli dit-tieqa. Ta' hdejja ma jagħtix kas. Nofs il-hin rieqed. Naħseb bil-pilloli li jbellgħulu. U meta jqum ~~wieħtu~~ mohħu fit-televisin. Films irid jara. Mhux dwejjaq. U jekk ikun film tad-dwejjaq jaqlibli. Kultant jaqbad ~~jitkellem~~ iparla fuq ix-xogħol li kellu. Fuq in-neputijiet li qatt ma jiġu. Imma jien qed nifga hawn ġew. Imbagħad halla id deserti colla conoxxiuti min nies u mar biex ighejx f'post mill'izjed imuarrab tad desert tal Libia, li il kuddiem gié imsejjah : l'Eremitag tac-Celex, imhabba il cħir numru ta' Celex...

L'għakda tighu m'Alla chienet continua. L'ebda haga tad-dinja ma chienet tfixclu min din l'għakda. Is Sinjur ippermetta li il Kaddis jigi imhabbat minn bosta tentazionijet l'actar kauuija, ma tul il hajja tighu colla. Uahda mill'izjed kauuija chienet li riditu imur f'Ruma biex jesercita il carità tighu lejn il morda fl'isptarijet; u biha haseb (id demonju) li sejjer Marcariu jehu xi vanagloria, izda il Kaddis, li induna b'dan il hsieb, m'hux biss li ma marx, izda inxtehed ma l'art fic-cella tighu; zam mal bieb u kal littentatur: "Hudni, straxxnani minn haun għal fejn trid bil forza tighec, jecce tista. Altrimenti jena risolut li katt ma nitkankal min dan id desert."

Macariu chellu don particolari biex jiscopri u ivinci il hazen tad demonju, pa. Don partikolari.

19 ta' Settembru

Hawnhekk Gloria qed ~~johorġu~~ iġeżwru l-katavri fl-istretch and seal, Gloria. Xejn ma jgħidulna imma jien naf. ~~Mim hawn u minn hemm kollox insir naf.~~ Avolja ~~qaffuna~~ sakkruna ġewwa. Jiġu għalihom bl-ambulanza. Il-haddiema jkunu libsin apposta. Qisu għandna l-pesta. U mbagħad ~~idahlthom~~ iqandluhom fl-ambulanza. U jitolqu bihom bla kliem u bla sliem. Lilna ma jgħidulna xejn.

Anki t-tebut iġeżwruh fl-istretch and seal. Icemplu l-qassis, icemplu lil ftiit qraba. Kemm kemm jagħtuhom çans jilbsu l-iswed u jixtru bukkett fjuri. Ftiit talb ta' malajr. Hadd ma jmiss 'il hadd. Id-deffiena, mghottijin minn rashom

sa saqajhom, inehhu t-tikhila. Jgħollu l-kaptelli. Jaqbd u t-tebut imgeżwer. Idawruh bil-ħbula. Jiċċentrawh. Imbagħad jerħulu ftit ftit bil-ħeffa. Il-waqgħa l-kbira. U kulħadd jerġa' lura lejn daru, imwerwer mill-anġlu tal-mewt.

Ġibna kolloxx b'idejna, Gloria. Insejna l-biża' t'Alla.

Fil-kamra jċempel it-telefown. Malaya qed tiżbarazza. Kemm ilha ma tisma' dak il-ħoss hemm ġew? Terfa' r-receiver. Il-Madonna, pa! Fl-aħħar! Taf kemm ilni nċempel! Issa waslet l-ittra. Għadu kemm ċempilli Mark. Pa... Pa... Qed tismagħni, pa?

Malaya tqiegħed ir-receiver f'postu. Hemm nies apposta għal dawn l-affarijiet. Kif għadhom ma ċemplulhiex?